

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Міждисциплінарна курсова робота з підприємництва і торгівлі

**Методичні рекомендації
для студентів III курсу денної та заочної форм навчання
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність».**

Розробники: Горобченко О.А., Іщенко Н.М.,
Семенчук І.М., Фертікова Т.М.

Миколаїв – 2020 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	
1. Загальні положення	
2. Вимоги до структури курсової роботи.....	
3. Правила оформлення курсової роботи.....	
4. Рекомендовані напрямки дослідження.....	
5. Критерії оцінювання курсової роботи.....	
Додатки.....	

ВСТУП

Курсова робота є одним з видів дослідно-практичної роботи, самостійним навчально-науковим дослідженням здобувача. Призначення курсової роботи полягає у поглибленому вивченні актуальних проблем обраної освітньої програми, закріпленні знань, отриманих під час опанування фаховими дисциплінами, розвитку навичок проведення дослідної роботи з використанням сучасних методів дослідження.

Курсова робота виконується на етапі навчання, коли студенти в достатній мірі оволоділи теоретичним матеріалом, загальнонауковими та формалізованими методами дослідження, отримали певні навички практичної роботи під час проходження практики на підприємстві. Вона допомагає систематизувати вивчене, творчо його осмислити та зрозуміти особливості прикладного застосування; поєднати наукові досягнення з практиками, застосованими в реальному секторі економіки.

Міждисциплінарна курсова робота з підприємництва і торгівлі виконується на третьому курсі після вивчення таких дисциплін, як Основи е-бізнесу та SMM, Економіка підприємства, Економіка та організації торгівлі, Товарознавство та декларування товарів тощо. Студенти мають продемонструвати ступінь засвоєння даних дисциплін, здатність використовувати отримані знання для виявлення та вирішення проблем підприємств, що мають наукове і практичне значення.

При виборі напрямку дослідження студентам рекомендується згадати практику написання курсових робіт з економічної теорії та статистики. Добре, якщо виконана на перших курсах дослідницька робота, отримує логічне продовження у більш спеціалізованому фаховому дослідженні.

1. Загальні положення

Виконання курсової роботи здійснюється в такій послідовності:

- 1) Формулювання наукової проблеми в сфері торгівлі та підприємництва.
- 2) Ознайомлення з фаховою літературою за визначеною

проблемою курсової роботи.

- 3) Формулювання теми курсової роботи, визначення мети, завдань, предмету, об'єкту дослідження.
- 4) Написання теоретичної частини курсової роботи.
- 5) Збір статистичних та інших видів даних.
- 6) Емпіричний аналіз зібраних даних.
- 7) Надання висновків і пропозицій, оформлення переліку літературних джерел та додатків.
- 8) Загальне оформлення курсової роботи відповідно до встановлених вимог.
- 9) захист курсової роботи.

Тема курсової роботи формулюється студентом на основі запропонованих напрямків дослідження та власного розуміння актуальних наукових проблем. Запропоновані напрямки дослідження охоплюють основні розділи, теми, сучасні проблеми розвитку підприємництва та торгівлі.

Студент може обрати напрямок курсової роботи, не передбачений рекомендованою тематикою, за умови узгодження її з керівником і відповідності змісту навчальної програми з дисциплін.

Керівник курсової роботи:

- визначає порядок і терміни виконання курсової роботи;
- допомагає сформулювати проблему згідно обраного напрямку дослідження;
- рекомендує студентам сучасні літературні джерела та дає поради щодо збору практичних матеріалів та статистичних даних, звітності, які необхідні для виконання курсової роботи;
- періодично перевіряє якість і своєчасність виконання курсової роботи;
- перевіряє готову роботу (в тому числі на наявність текстових запозичень) та приймає її захист.

Для успішного виконання курсової роботи студенту рекомендується дотримуватися таких рекомендацій:

- уважно ознайомитися з вимогами до виконання курсової до початку роботи над нею;
- своєчасно розпочати роботу над курсовою та дотримуватися

логічного графіку виконання окремих її структурних підрозділів;

- обрати цікаву для себе проблему дослідження;
- для написання основної частини роботи обирати актуальну інформацію, що має наукове та практичне значення;
- взаємодіяти з керівником курсової з приводу формулювання проблеми, теми дослідження, постановки мети та завдань. Окремі структурні підрозділи можна надсилати на перевірку після їх завершення;
- своєчасно закінчити виконання курсової роботи та надати її на перевірку.

2. Вимоги до структури курсової роботи

В курсовій роботі повинні знайти відображення:

- обґрунтування актуальності обраної проблеми дослідження;
- формулювання мети та завдань, які потрібно вирішити, щоб досягти поставленої мети;
- оцінка сучасного стану розв'язання проблеми на основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури;
- обґрунтування обраних методів дослідження;
- виконання емпіричної частини дослідження та обґрунтування його результатів;
- аналіз та узагальнення результатів досліджень, надання пропозицій щодо ефективного впровадження їх в практику господарювання вітчизняних підприємств.

Структура курсової роботи

- 1) Титульний аркуш.
- 2) Лист оцінювання.
- 3) Анотація.
- 4) Зміст.
- 5) Вступ: включає такі складові як постановка проблеми (обґрунтування актуальності обраної проблеми дослідження); огляд літератури (короткий огляд літератури для визначення невирішених аспектів сформульованої

- проблеми); визначення мети і завдань, об'єкту та предмету дослідження, виходячи з невирішених аспектів наукової проблеми.
- 6) Теорія і методологія: дослідження проблеми на теоретичному рівні шляхом здійснення поглибленого аналізу сучасного стану її розробки; вибір методів дослідження.
 - 7) Практичне дослідження: вибір необхідних статистичних та інших видів даних, здійснення їх аналізу з використанням обраних методів дослідження, надання інтерпретації результатів. Отриманні за допомогою цих методів результати є основою для осмислення бізнес-процесів відповідно до теми курсової роботи, що сприятиме успішному розв'язанню практичних проблем та забезпеченню оптимального функціонування і розвитку тих чи інших об'єктів.
 - 8) Результати оцінки та обґрунтування рекомендацій: У цьому розділі подаються конкретні обґрунтовані механізми, інструменти, пропозиції. Студент повинен обґрунтувати власні пропозиції, переконливо аргументуючи їх практичними даними, наведеними в попередніх розділах курсової роботи.
 - 9) Висновки: короткий виклад отриманих в процесі виконання результатів роботи.
 - 10) Перелік джерел посилання: повинен містити не менше 20 найменувань (за останні 5 років), розташованих за абетковим принципом. На всі наведені джерела мають бути посилання в тексті курсової роботи.
 - 11) Додатки: об'ємний фактичний матеріал: схеми, таблиці, рисунки, тощо.

Вступ

Викладенню теоретичного матеріалу в курсовій роботі мають передувати визначення проблеми, огляд літератури, формулювання мети та завдань, об'єкту і предмету дослідження.

Призначення теоретичної частини роботи полягає у

висвітленні стану розробки обраної проблеми дослідження. Отже, важливим кроком для написання даного структурного підрозділу має стати формулювання проблеми.

Проблема – це невідповідність між бажаною ситуацією і фактичною. Необхідно усвідомити, які аспекти стану справ у сфері підприємництва і торгівлі не відповідають бажаному стану. Тоді результатом дослідження будуть способи покращання наявного стану справ, наближення його до бажаного.

Наступним етапом є огляд літератури. Обираються роботи, присвячені сформульованій проблемі. По кожному джерелу рекомендується визначити концепцію, ключову ідею, після чого їх можна згрупувати та представити як різні погляди на вирішення проблеми, що розглядається. Автор курсової роботи має провести аналіз теоретичних концепцій, узагальнити, порівняти викладені погляди, зазначити, в якій мірі вони наближають до вирішення проблеми. Це надасть змогу зазначити, який її аспект залишається невирішеним, сформулювати робочу гіпотезу дослідження та розробити його методологію.

Робоча гіпотеза – це припущення про можливі шляхи вирішення проблеми. Наприклад, якщо проблемою є низька конкурентоспроможність малих підприємств в сільському господарстві, то можна зробити припущення про існування організаційно-економічного механізму підвищення їх конкурентоспроможності.

Виходячи з визначеної проблеми та робочої гіпотези формулюються мета та завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Мета має бути досяжною, відображати бажаний кінцевий результат, який має бути отримано в результаті розробки наукової проблеми. Завдання є логічним переліком етапів роботи, які необхідно здійснити для досягнення поставленої мети, або іншими словами, для отримання кінцевого результату роботи.

Об'єктом дослідження є процес або явище стосовно обраної проблемної ситуації, а предметом – та його частина, на яку спрямована основна увага автора роботи.

Теорія і методологія дослідження

Перші кілька завдань курсової роботи передбачають розробку проблеми на теоретичному рівні. В огляді літератури студентом вже було опрацьовано джерела з точки зору ступеня висвітлення в них проблеми дослідження. На поточному етапі необхідно більш ґрунтовно проаналізувати розробки науковців, щоб на концептуальному рівні розібратися з об'єктом дослідження, виявити сутність явищ та процесів і причинно-наслідкові зв'язки між ними; дослідити методи і методики управління явищем або процесом, релевантним до об'єкту дослідження.

Слід зауважити, що для написання теоретичної частини студенту необхідно опрацювати сучасні джерела інформації. Ними є монографії, статті у вітчизняних та зарубіжних періодичних фахових (наукових та практичних) виданнях, переважно нові. Підручники та навчальні посібники для написання курсової роботи не рекомендується використовувати.

Викладення результатів розробок інших авторів у власній роботі має здійснюватися з дотриманням вимог академічної доброчесності. Не допускається викладення чужих ідей без посилання на їх автора. Необхідно дотримуватися правил цитування при викладенні позиченого тексту. Не слід захоплюватися надмірним цитуванням та переказом концепцій інших науковців, адже головне – викласти їх зміст та критично оцінити з точки зору мети і завдань власної роботи. (Докладніше вимоги щодо цитування див. у розділі 3).

Варто пам'ятати, що смисл написання теоретичної частини полягає не просто у переказі чужих думок, а в обґрунтуванні ступеня їх корисності для вирішення проблеми дослідження.

В теоретичній частині дослідження використовують такі загальнонаукові (абстрактно-теоретичні) методи: аналіз і синтез, дедукція та індукція, аналогія і порівняння, абстрагування, узагальнення і обмеження, історичний метод, метод моделювання та інші.

Завершення теоретичної частини передбачає обґрунтування одного або кількох спеціальних методів практичного дослідження. У навчальному посібнику Кулика А.В. з економічного аналізу

зазначається, що формалізовані методи мають чіткий алгоритм реалізації та передбачають процес подання інформації про об'єкт аналізу у формалізованому вигляді. Згаданим автором пропонується така класифікація зазначених методів: методи первинної обробки та представлення даних, факторного аналізу, аналізу динамічних рядів, економіко-математичні методи. Далі у навчальному посібнику пропонується представлено нижче їх пояснення.

Методи попередньої обробки та представлення даних використовуються для первинної обробки і представлення даних з метою підготовки їх для подальшого аналізу та інтерпретації результатів. До них відносять методи абсолютних, відносних і середніх величин, порівняння, групування, балансовий і сальдовий методи; табличний та графічний способи представлення даних.

Методи факторного аналізу використовуються для дослідження причинно-наслідкових зв'язків або впливу факторів на результативний показник. До них належать такі методи: детермінованого (економічного) факторного аналізу; стохастичного факторного аналізу (кореляційно-регресійного аналізу, дисперсійний та компонентний).

Методи аналізу динамічних рядів використовуються для виявлення та ідентифікації динаміки досліджуваних явищ і процесів. До них належать такі методи аналізу: динамічних рядів на основі відносних показників динаміки; суміжних динамічних рядів; структури динамічних рядів (тренду, коливань, періодизації).

Економіко-математичні методи - це умовна назва методів математики і кібернетики, що використовуються для вирішення конкретних завдань управління. До них належать методи багатовимірної комплексної оцінки, економетричні, методи математичного програмування (лінійного, нелінійного, динамічного, дискретного), теорії управління запасами, масового обслуговування; теорії ігор; теорії розкладів, програмно-цільові методи, імітаційні, методи навчання, розпізнавання образів та інші.¹

Окрім загальнонаукових та загальноекономічних методів в залежності від специфіки теми можуть використовуватися будь-які

¹ Кулик А.В. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / А. В. Кулик. – К.: Вид. дім «Персонал», 2018. – 452

інші обґрунтовані методи.

Курсова робота з підприємництва і торгівлі виконується після опанування дисциплін, де вивчалися згадані вище методи: статистика, оптимізаційні методи та моделі, економетрика, економічний аналіз. Крім того, в процесі вивчення фахових дисциплін розглядалося використання формалізованих методів дослідження для вирішення окремих практичних задач. Тож варто пригадати вивчений матеріал та обрати метод дослідження, що найкраще підходить для вирішення поставлених в роботі завдань.

Отже, логіка написання курсової роботи передбачає визначення проблеми, огляд літератури, формулювання робочої гіпотези, мети та завдань, об'єкту і предмету дослідження, розробку теми на теоретичному рівні з використанням як загальнонаукових, так і специфічних методів дослідження, обґрунтування вибору одного або кількох формалізованих методів для виконання емпіричної частини роботи.

Розглянемо приклад. Автор курсової роботи завдяки опануванню фахових дисциплін, присвячених підприємству і торгівлі, попередньому знайомству із тематикою статей у фахових виданнях обирає актуальну та цікаву для себе проблему дослідження: обмежене та низькоефективне застосування антикризових заходів на малих підприємствах у сфері торгівлі в умовах погіршення ринкової ситуації. Наступним кроком є підбір та критичний огляд літератури, присвяченої особливостям функціонування та управління підприємствами в умовах кризи. Його результатом має стати виявлення найменш досліджених аспектів даної проблеми. Робочою гіпотезою може стати припущення про наявність антикризових заходів, застосування яких могло б сприяти поліпшенню фінансово-економічних результатів малих підприємств у сфері торгівлі. Метою роботи стане теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій із впровадження антикризових заходів на малих підприємствах у сфері торгівлі. Завданнями роботи будуть:

- 1) характеристика антикризових заходів, що використовуються в умовах погіршення ринкової ситуації;

- 2) виявлення особливостей застосування антикризових заходів на малих підприємствах у сфері торгівлі;
- 3) обґрунтування моделі емпіричного аналізу ефективності антикризових заходів;
- 4) здійснення емпіричного аналізу на основі запропонованої моделі та з використанням даних по конкретному підприємству;
- 5) розробка пропозицій щодо вибору та застосування ефективних антикризових заходів малими підприємствами в сфері торгівлі.

Практичне дослідження²

Практична частина роботи є найбільш змістовною і значною (до 50% всього обсягу курсової роботи). Вона виконується на конкретному цифровому (статистичному або оперативно-бухгалтерському) матеріалі, що здатний повністю розкрити сутність явища, що аналізується, в динаміці та охарактеризувати проблему в цілому. У практичній частині повинен бути проведений аналіз предмету дослідження на основі зібраної та обробленої інформації, якою можуть бути: плани роботи підприємств, річні звіти, статистична та бухгалтерська звітність та інша технічна чи службова документація. Також основою для написання практичної частини роботи можуть бути результати власного маркетингового дослідження. Характер і обсяг матеріалу залежить від особливостей обраної теми та методики дослідження.

Якщо предметом дослідження є функціонуюче підприємство, то практичну частину роботи можна почати з загальної організаційно-економічної характеристики підприємства. Вона передбачає аналіз схеми організаційної побудови апарату управління досліджуваного об'єкту, функцій окремих його підрозділів, відображає зміни складу і чисельності працівників не менше як за останні 3 роки. Також має

² Використано матеріали з джерела: Сосновська О.О. Торговельне підприємництво: методичні рекомендації щодо виконання курсової роботи з навчальної дисципліни для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Львів: УАД, 2019. – 66 с.

бути надана характеристика ключових показників фінансово-економічної діяльності. Наприклад, для торговельного підприємства можуть бути проаналізовані: роздрібний товарообіг, товарні запаси (в сумі і в днях обороту), витрати обігу (в сумі і по статтях у відсотках до підсумку), рівень витрат обігу, прибуток, рентабельність. Аналіз передбачає вивчення їх змін в динаміці, в порівнянні з прогностичними даними, з врахуванням факторів, які впливають на їх стан та структурні зміни.

Після загальної характеристики організаційної структури, фінансово-економічних результатів здійснюється детальне дослідження окремої сфери чи напряму діяльності підприємства, що залежить від теми курсової роботи та сформульованої проблеми.

Якщо тема роботи пов'язана з обґрунтуванням нового виду бізнесу, заснуванням нового підприємства, то практична частина може включати маркетингове дослідження, розробку окремих аспектів діяльності підприємства (постачання ресурсів, виробництва, організації продажу, просування товарів чи послуг тощо), розрахунок планових фінансово-економічних результатів, що мають довести його конкурентоспроможність та прибутковість.

Аналіз обраної інформації повинен проводитись за допомогою сучасних методів аналізу, вибір яких обґрунтовується в теоретичній частині роботи.

Метою аналізу є з'ясування позитивних і негативних тенденцій стану досліджуваної проблеми і пошук можливих напрямків щодо оптимізації діяльності підприємства.

Кожне наступне питання повинно мати логічний зв'язок з попереднім і мати коротке узагальнення щодо його змісту.

Практична частина роботи повинна доповнюватися таблицями, рисунками, графіками, формулами, моделями і т.д.

Результати оцінки та обґрунтування рекомендацій

У цьому розділі подаються конкретні обґрунтовані механізми, інструменти, пропозиції. Студент повинен обґрунтувати власні пропозиції, переконливо аргументуючи їх даними, отриманими в результаті практичного дослідження.

Рекомендації та пропозиції необхідно описувати стисло та конкретно, чітко спрямовувати їх на вирішення реальних практичних проблем і завдань і базувалися на матеріалах основної частини роботи. Для демонстрації їх логічності і послідовності рекомендується використовувати рисунки у вигляді структурно-логічних схем бізнес-процесів.

Висновки

Висновки містять викладення ключових досягнень дослідження. Їх структура повинна відображати структуру роботи, тісно корелювати з поставленими в ній завданнями. Необхідно наголосити, що в роботі зроблено, що проаналізовано, що визначено, що обґрунтовано... Подаються результати по кожному завданню, які автор вважає важливими у своєму дослідженні.

3. Правила оформлення курсової роботи

Правила оформлення курсової роботи з підприємництва і торгівлі є ідентичними до правил оформлення курсової роботи з економічної теорії. Тому текст даного підрозділу позичено з Методичних рекомендацій до підготовки міждисциплінарної курсової роботи з економічної теорії.³

Робота надається науковому керівнику як в електронному, так і в друкованому вигляді. Основні вимоги до оформлення роботи є загальноприйнятими (ДСТУ 3008:2015). Текст курсової роботи друкується на одній стороні стандартних аркушів розміром 210 x 297 мм (формат А4).

Шрифт	Times New Roman
Розмір шрифту	14 пунктів
Відстань між рядками	1 інтервал
Параметри сторінки:	
Верхній і нижній берег	20 мм
Лівий берег	25 мм

³ Верланов Ю.Ю., Палехова В.А., Прядко І.В. Методичні рекомендації до підготовки міждисциплінарної курсової роботи з Економічної теорії: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020.

Правий берег	10 мм
Відступ абзацу	12,5 мм

Сторінки повинні бути надійно скріплені та поміщені в папку (без файлів).

Текст набирається без перенесень, з вирівнюванням на всю ширину сторінки.

Зразки оформлення титульного аркушу, анотації, змісту: Додатки А, Б, В.

Заголовки «АНОТАЦІЯ», «ЗМІСТ», «ВСТУП», назви структурних елементів основної частини, «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами, без лапок та розташовують симетрично до тексту. Крапку наприкінці заголовка не ставлять. Кожен з структурних елементів, крім складових основної частини, слід починати з нової сторінки.

Першою сторінкою є *титульний аркуш*, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер на ньому не ставиться (Додаток А). Наступні сторінки мають наскрізну нумерацію, включаючи додатки, у правому верхньому куті без крапки наприкінці.

Другим є лист оцінювання (Додаток Б).

Третім аркушем йде *Анотація*, що подається українською та англійською мовами. Ключові слова наводяться у називному відмінку однини, за абеткою, відокремлюються комами.

Далі розміщується *Зміст*, який має віддзеркалювати всі заголовки курсової роботи.

Перелік джерел посилання містить бібліографічні описи, які розміщуються у порядку, за яким джерела вперше згадувалися у тексті або за абеткою. Правила оформлення посилань наведені нижче.

Якщо робота містить великі за обсягом таблиці, рисунки, то краще їх винести у додатки. Вони оформлюються як продовження курсової роботи у порядку появи посилань у тексті з наскрізною нумерацію сторінок. Кожний додаток починається з нової сторінки. Він має заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. У правому верхньому куті сторінки над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток _» і велика літера, що

позначає додаток.

Зверніть увагу: додатки не нумеруються, а позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер: Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Б. Наприклад: Додаток А, Додаток Б і далі за абеткою. Якщо додаток лише один, він нумерується як Додаток А. Допускається поділ додатків на розділи типу «Додаток А.3».

Ілюстрації, таблиці та формули, що розміщені у додатках, нумеруються з урахуванням номеру додатку: таблиця А.1 – перша таблиця додатку А, рис. Б.2 – другий рисунок додатку Б.

Обсяг додатків не обмежується і не включається в загальний обсяг курсової роботи. Орієнтовний обсяг курсової роботи, як правило, не перевищує 20–25 сторінок.

Текст роботи слід розбивати на абзаци, сторінка без абзців є незручною для читання. Утім, неприпустимий й протилежний варіант, коли кожне речення починається з нового абзацу.

У тексті слід уникати складних синтаксичних конструкцій. Існує негласне правило, якого варто дотримуватися при написанні студентських робіт: «Більше крапок, менше ком». Не варто щось підкреслювати, використовувати жирний шрифт та курсив. Читач зможе виокремити певні думки та оцінити їхню оригінальність і без підказок.

Якщо є примітки до тексту, вони нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Розмір шрифту для приміток – 12.

Таблиці

Нумерація таблиць наскрізна (за винятком таблиць, розміщених у додатках). У лівому верхньому куті з абзацу розміщують напис «Таблиця» із зазначенням номеру. Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею:

Таблиця (номер)

Назва таблиці

Джерело:

Заповнювати таблицю слід шрифтом 12 через одинарний міжрядковий інтервал. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш слово «Таблиця» і її номер ставиться ліворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.», вказуючи номер. Але бажано, щоб таблиця займала не більше однієї сторінки, інакше її краще розмістити на наступній за посиланням сторінці або у додатках.

У кожній таблиці слід вказувати одиниці виміру показників та термін часу. Якщо одиниця виміру є спільною для всіх табличних даних, то її краще наводити в назві таблиці.

Ілюстрації

Усі графічні матеріали (діаграми, графіки, схеми, рисунки тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок». Рисунки нумерують наскрізно, крім тих, що розміщені у додатках. Номер та назву (з великої літери) розміщують по центру сторінки під ілюстрацією.

При побудові графіків по осях координат наводяться відповідні показники.

Ілюстрації мають бути без рамки, чорно-білими на білому фоні. За необхідності порівняння окремих складових діаграми допускається візерункова заливка. Усі написи горизонтальні.

Зверніть увагу: *таблиці і графіки не копіюються, а набираються власноруч*. При цьому слід поміняти шрифт написів на Times New Roman.

Таблицю і рисунок розміщують безпосередньо після першого згадування про них у тексті (посилання у тексті має бути обов'язково). При цьому слова «таблиця», «рисунок» набираються скорочено та пишуть з маленької літери. Можна порадити уникати виразів: «як можна побачити у табл. 2», «рис. 4 показує». Натомість зверніть увагу на найбільш цікаве й важливе, що демонструється.

Формули

Формули наводять посередині сторінки симетрично тексту окремим рядком одразу після тексту, де їх було згадано. У разі потреби наводити формули, на які потім доведеться посилатися, їх нумерують наскрізно арабськими цифрами. Номери пишуть біля

правого берега аркуша в одному рядку з відповідною формулою в круглих дужках.

Пояснення позначень, які входять до формули, слід подавати безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій їх наведено. Розташування запису формули має бути на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту.

Рекомендується використовувати прямі лапки (« »).

При наборі тексту крапка, кома, крапка з комою, двокрапка, три крапки, знаки оклику та питання, від попереднього слова не відокремлюються пропуском, але відділяються пробілом від наступного слова.

Аналогічно не треба робити пропуск між лівими дужками (лапками) та наступним словом, праві дужки (лапки) набираються без пробілу після закінчення слова.

У тексті курсових робіт часто зустрічаються переліки (перерахування). Вони можуть складатися як із закінчених, так і незакінчених фраз.

Коли частини переліку складаються із закінчених фраз, вони пишуться із абзацними відступами, починаються з великих літер і відокремлюються один від одного крапкою.

У випадку перерахування положень (маркування) підпорядкованість позначають малими літерами української абетки з круглими дужками (перший рівень деталізації), арабськими цифрами з круглими дужками (другий рівень) або знаки «тире».

При наборі тексту слід розрізняти символи дефіса (-) і тире (–). Дефіс розділяє частини слова та використовується для переносів. Тире розділяє окремі слова та використовується на синтаксичному рівні. Тире візуально довше, ніж дефіс, та виділяється пробілами з обох сторін.

Між цифрами завжди ставиться тире (ніколи дефіс) і без пробілів: 2010–2018 рр.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо – 250 млрд дол, 2014 р.), ініціалами, ініціалами та прізвищем (Дж. М. Кейнс), аббревіатурою та назвою (ПАТ «Миколаївобленерго»), перед тире всередині речення ставиться *нерозривний пробіл* (Ctrl +

Shift + Пробіл).

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Якщо в тексті є аббревіатура, то вона розкривається в дужках при першому згадуванні.

Скорочення грн, а також млн, млрд, т, ц, м, км пишуться без крапки. Але в деяких скороченнях крапка ставиться: дол., тис.

Правила цитування та оформлення переліку джерел посилання

У курсовій роботі неможливо обійтися без цитування та посилання на літературні джерела. Використання досвіду попередників має бути чесним. Переказ чужих думок без посилання на автора є плагіатом, крадіжкою.

З іншого боку, робота, що містить одні цитати, свідчить про відсутність у автора власної точки зору. Не слід наводити в лапках загальновідомі істини.

Посилаючись на певного автора, зовсім не обов'язково дослівно його цитувати. Можна переказати його думку своїми словами, можна обмежитися нагадуванням прізвища автора та назви роботи. Це дозволяє не переобтяжувати роботу цитатами.

Якщо ж ви цитуєте, то дотримуйтеся таких вимог:

- текст цитати наводиться в лапках;
- цитування має бути повним, без довільної зміни авторського тексту, у разі потреби пропуску окремих слів ставляться три крапки;
- кожна цитата обов'язково повинна супроводжуватися посиланнями на джерело.

Посилатися треба на першоджерело. Якщо це неможливо зробити (джерело важкодоступне), то зазначається «Цит. за:...».

У курсовій роботі зазвичай використовуються посторінкові посилання. У квадратних дужках вказується номер джерела у списку літератури, а після коми – сторінка (сторінки), що цитується. Наприклад, [12, с. 37]. Якщо доводиться посилатися на кілька джерел: [3–5], [4; 15; 17]. Крапка в реченні ставиться після посилання.

Перелік джерел включає лише ті публікації, які були використані в процесі дослідження і на які є посилання по тексту.

Початок курсової роботи передбачає аналіз підходів різних авторів до обраної проблеми, тож, має містити багато посилань. Всі статистичні дані обов'язково мають бути підкріплені посиланнями на джерела.

Перелік джерел посилання розміщують після висновків перед додатками. Використовують один з варіантів побудови списку:

- за абеткою;
- по мірі появи посилань у тексті (більш зручний, беручи до уваги високу ймовірність численних переробок).

При наявності іноземної літератури перелік за абеткою складається з двох частин: спочатку джерела мовами з кириличною графікою, а потім мовами з латинською графікою.

Дані про іншомовне джерело *не перекладаються українською мовою*, а вказуються мовою, якою видане (російською, англійською тощо).

При посиланні на книгу обов'язково слід навести загальну кількість сторінок книги: після цифр пишеться мала літера «с» з крапкою: 427 с.

При посиланні на окрему роботу (статтю) в збірці (журналі) потрібно вказати сторінки, на яких вона надрукована. При зазначенні цих сторінок велика літера «С» з крапкою ставиться перед цифрами: С. 243–244.

Треба звертати увагу на розділові знаки між елементами опису видання, оскільки вони також регламентовані.

У переліку джерел посилання ініціали ставлять після прізвища автора (Кейнс Дж. М.). Але у тексті ініціали мають стояти попереду прізвища (Дж. М. Кейнс). Якщо ви перелічуєте прізвища, слід розташовувати їх за абеткою (або в хронологічному порядку).

Згідно з новим стандартом (ДСТУ 8302:2015) правила складання бібліографічних посилань суттєво спрощені. Нижче надані окремі приклади оформлення.

Книга

Геммонт Р. Мистецтво роздрібної торгівлі. Передові ідеї та стратегії від найуспішніших торгових компаній світу. Київ, 2019. 416 с.

Стаття з журналу (зверніть увагу: назва журналу набирається курсивом)

Кравченко М.О. Експериментування як обов'язковий компонент моделі корпоративного підприємництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13-14. С. 12–18.

Інтернет – ресурси

Державна служба статистики України, офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Дюк А. А. Соціальне підприємництво як інноваційна форма організації бізнесу. *Modern economics*. 2019. № 17. С. 86–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_17_16

4. Рекомендовані напрямки дослідження

1. Система управління бізнес-процесами на підприємстві.
2. Розробка бізнес-плану власного підприємства .
3. Розробка бізнес-плану малого підприємства.
4. Формування механізму управління розвитком підприємства.
5. Планування організаційно-технічного розвитку підприємства.
6. Виробнича структура підприємства та напрямки її оптимізації.
7. Планування ресурсного забезпечення бізнесу.
8. Організація контролю якості продукції на підприємстві та підвищення його ефективності.
9. Мотиваційна система активізації трудової діяльності на підприємстві.
10. Продуктивність праці персоналу підприємства та резерви її підвищення.
11. Організація праці на підприємстві, її форми та напрями.
12. Нормування витрат праці та його роль у підвищенні її продуктивності.
13. Нові форми оплати праці та їх використання на вітчизняних підприємствах.
14. Економічна ефективність діяльності підприємства та чинники її

- підвищення.
15. Практика здійснення та ефективність реструктуризації підприємств.
 16. Маркетинг у невиробничій сфері.
 17. Тактика та стратегія в реалізації маркетингової політики підприємства (фірми).
 18. Оперативне планування маркетингової діяльності.
 19. Управління товарними запасами на підприємстві.
 20. Управління маркетинговою діяльністю підприємства (на прикладі...).
 21. Організація системи ефективного внутрішнього контролю на підприємстві
 22. Управління ефективністю діяльності підприємств.
 23. Цінова політика підприємства в умовах посилення зовнішньої конкуренції.
 24. Оперативне планування оптових закупівель.
 25. Організація підприємницької діяльності у сфері послуг.
 26. Управління ризиками в підприємницькій діяльності.
 27. Витрати і доходи у підприємницькій діяльності.
 28. Мотивація підприємницької діяльності.
 29. Організація підприємницької діяльності у торгівлі.
 30. Підвищення ефективності ведення бізнесу через формування конкурентних переваг.
 31. Розвиток системи реалізації товарів у сфері роздрібно торгівлі.
 32. Вплив ринкової інфраструктури на ефективність підприємництва.
 33. Організація зберігання й підготовки товарів до продажу в магазині.
 34. Ефективність послуг в роздрібній торговельній мережі.
 35. Особливості технології продажу товарів в Internet-магазинах.
 36. Сучасні техніки продажів та їх ефективність у сфері послуг.
 37. Особливості технологій продажу товарів в спеціалізованих магазинах.
 38. Основні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу (за матеріалами міста, району чи області; сфери діяльності).
 39. Сучасний стан та проблеми розвитку електронної торгівлі (за матеріалами Internet-магазину).

40. Франчайзинг як форма організації господарської діяльності
41. Удосконалення оптової/роздрібної торгівлі ... товарами (зазначити групу товарів) в магазині/торговельній мережі (за матеріалами ...).
42. Обґрунтування місця розміщення торговельного об'єкту (за матеріалами ...)
43. Організація комісійної торгівлі.
44. Організація постпродажного сервісу на підприємствах торгівлі (за матеріалами ...).
45. Особливості технології продажів в торговельних центрах (за матеріалами торговельного центру).
46. Організація та особливості технології дрібнооптового продажу товарів.
47. Організація та особливості технології оптового продажу товарів.
48. Організація торгівлі сільськогосподарськими товарами на біржовому ринку.
49. Торгівля деривативами на фондовій біржі.
50. Сучасні фінансові інструменти в біржовій торгівлі.
51. Забезпечення ефективності брокерської діяльності на біржі.
52. Прогнозування цінової динаміки на біржовому ринку.
53. Управління ризиками за допомогою хеджування на біржі.
54. Арбітражні та спекулятивні операції на біржі.
55. Сучасні системи електронної біржової торгівлі.

Всіляко вітається обрання тематики, пов'язаної з поточними викликами та перспективами підприємницької діяльності в Україні та світі (наприклад, дослідження об'єкту в умови карантинних обмежень, поширення дистанційного формату роботи, застосування технологій Е-торгівлі, турбулентної зміни кон'юнктури ринку, в.т.ч. коливання валютних курсів тощо).

5. Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінка курсової роботи з підприємництва і торгівлі здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальна оцінка в 70 балів виставляється безпосередньо за курсову роботу, а 30 балів – за її захист.

Структура оцінки представлена в таблицях (див. табл.1,2).

Таблиця 1

Критерії оцінювання курсової роботи

Критерій оцінювання	Максимальна кількість балів
Актуальність обраної наукової проблеми.	6
Якість огляду літератури (сучасність обраних наукових джерел, якість та самостійність їх аналізу).	8
Правильність формулювання мети, задач, об'єкту та предмету дослідження у відповідності до наукової проблеми.	8
Ступінь теоретичної розробки проблеми дослідження (вміння обирати актуальну наукову інформацію, використовувати загальнонаукові методи дослідження, дотримуватися вимог академічної доброчесності).	15
Якість практичного дослідження (вміння використовувати формалізовані методи дослідження, ступінь вирішення наукової проблеми, практична значущість отриманих результатів, вміння дотримуватися вимог академічної доброчесності).	15
Структура висновків.	5
Правильність оформлення переліку літературних посилань.	5
Правильність оформлення роботи.	8

Таблиця 2

Критерії оцінювання захисту роботи

Критерій оцінювання	Максимальна кількість балів
Знання змісту роботи	10
Вміння пояснити особливості дослідження, встановлені закономірності, значущість	10

результатів.	
Здатність відповісти на додаткові запитання з приводу проблеми дослідження	10

ДОДАТОК А

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУШУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ПЕТРА МОГИЛИ
Кафедра економіки та підприємництва

Міждисциплінарна
КУРСОВА РОБОТА

з підприємництва і торгівлі
на тему: ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ НА МАЛИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»

(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(посада, вчене звання, науковий ступінь, ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії: _____ ПІБ
(підпис)
_____ ПІБ
(підпис)
_____ ПІБ
(підпис)

Миколаїв – 2021

ДОДАТОК Б

ПРИКЛАД ЛИСТА ОЦІНЮВАННЯ

ЛИСТ ОЦІНЮВАННЯ

курсової роботи студента ___ гр. _____

Структурні елементи	Оцінка, балів	
	тах	фактично
Актуальність обраної наукової проблеми	6	
Огляд літератури	8	
Мета, задачі, об'єкт та предмет дослідження	8	
Теоретичний розділ	15	
Практичний розділ	15	
Висновки	5	
Оформлення переліку літературних посилань	5	
Загальне оформлення роботи	8	
Захист курсової роботи	30	

Науковий керівник _____
 П.І.Б. _____ підпис

«___» _____ 2021 р.